C/2024/6880

28.11.2024

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Celovita strategija za biotsko raznovrstnost na 16. konferenci pogodbenic: povezovanje vseh sektorjev za skupni cilj

(mnenje na lastno pobudo)

(C/2024/6880)

Poročevalec: **Arnaud SCHWARTZ**

Svetovalec	Alexandros KASSAPIS (za poročevalca)
Sklep plenarne skupščine	18. 1. 2024
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	3. 9. 2024
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	19. 9. 2024
Plenarno zasedanje št.	590
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	158/2/7

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) želi pred 16. konferenco pogodbenic Konvencije OZN o biološki raznovrstnosti (UNCBD COP16) izpostaviti naslednje:

1.2 Biotska raznovrstnost je kot zaloga genske raznolikosti najpomembnejši del naravnega kapitala, ki ga je človeštvu podarila narava, ter osnovni pogoj za dolgoročno prehransko varnost in trajnostno gospodarsko blaginjo. Obstoj in blaginja človeštva bosta odvisna od naše zmožnosti sodelovanja in spoštovanja omejitev planeta. EU ima ključno vlogo znotraj in zunaj svojih meja, zlasti v okviru zakonodaje EU in trgovinskih sporazumov, pri preprečevanju uvoza in izvoza okoljsko in socialno netrajnostnih živil, proizvodov in tehnologij.

1.3 Da bi bile politike za spodbujanje biotske raznovrstnosti učinkovitejše, morajo postati skladnejše in celovitejše v vseh sektorjih, biti vključene v podnebno in okoljsko agendo ter agendo za prehransko varnost v EU in po svetu, obsegati ne le okoljsko, temveč tudi socialno in gospodarsko razsežnost, ter prejeti potrebno finančno podporo.

1.4 Bolj kot kdaj koli prej so potrebni inovativni in učinkoviti mehanizmi javne, zasebne in kombinirane finančne podpore za najpomembnejše in včasih ranljive deležnike (vključno z malimi kmeti in ribiči, domorodnimi ljudstvi itd.), globalna finančna arhitektura s standardiziranim mehanizmom poročanja in novimi merili, ki temeljijo na spoštovanju omejitev planeta, preusmeritev naložb v nizkoogljična odporna gospodarstva in uspešne ekosisteme ter podpora EU državam svetovnega juga pri varstvu biotske raznovrstnosti.

1.5 Bistveno je predvideti namenska sredstva in organ, ki bo na svetovni ravni določal in uveljavljal standarde glede celovitosti in preglednosti finančnih instrumentov za biotsko raznovrstnost, ter prenehati vlagati v okoljsko škodljive subvencije, da se nagradijo storitve biotske raznovrstnosti in pravično nadomestijo finančne izgube, ki jih bodo morda utrpeli uporabniki zemljišč. Na ta način bi povečali biotsko raznovrstnost, kar bo dolgoročno privedlo do bolj trajnostne, odporne in zdrave proizvodnje.

1.6 Zdravje ekosistemov, živali in ljudi je medsebojno odvisno, saj so del istega naravnega okolja, zato je treba v Evropi razviti pristop „eno zdravje“.

1.7 Okoljskih in podnebnih politik ne smemo obravnavati kot bremena pri okrevanju po sedanji krizi, temveč kot del nujnih dolgoročnih rešitev za prihodnost. Močnejša diplomacija na področju podnebja in biotske raznovrstnosti je ključna za krepitev mednarodnega sodelovanja in skupnega ohranjanja naših ekosistemov, gospodarstev in družb.

1.8 EU bi morala splošno upoštevati biotsko raznovrstnost in opredeliti naravi prijazne podnebne ukrepe na podlagi celovitega pristopa z več deležniki na več ravneh, ki bo zajemal znanstvene raziskave, razvoj politik, udejstvovanje deležnikov in kampanje ozaveščanja javnosti.

1.9 Za izvajanje mednarodnih sporazumov, kot sta sporazuma o podnebju in biotski raznovrstnosti, bo na vseh ravneh potreben bolj vključujoč model upravljanja z več deležniki, ki bo zajemal udeležbo na podlagi javnega posvetovanja ([1]) ter sistematično, zgodnjo in dosledno udeležbo državljanov in organizacij civilne družbe, javnosti, mladih, zasebnega sektorja in akademskih krogov, hkrati pa bo zagotavljal najučinkovitejše mehanizme odgovornosti ter pravičen dostop do pravnega varstva in podatkov. Prav tako bo treba okrepiti socialni dialog in kolektivna pogajanja na področju varstva biotske raznovrstnosti z jasno vključitvijo socialnih partnerjev.

1.10 EESO je zaskrbljen, ker Komisija v novih političnih usmeritvah ne omenja ciljev trajnostnega razvoja, in ponavlja poziv k povezani, celoviti strategiji z ambicioznimi dolgoročnimi cilji in načrti – agendi za trajnostni razvoj do leta 2050 –, s katero bo poskrbela za ekonomijo blaginje, ki bo delovala v okviru omejitev planeta. EU vseh teh ciljev ne bi smela obravnavati ločeno, temveč bi morala k njim pristopiti sistematično, medsektorsko in na podlagi predvidevanja, saj bi s tem poenostavila svoje politike in povečala njihovo učinkovitost. ([2])

1.11 Pri tem bi lahko pomagal komisar za prihodnje generacije, ki bi bil pristojen za spodbujanje dolgoročnega, celovitega in sistemskega razmišljanja, s poudarkom na kazalnikih blaginje in biotske raznovrstnosti, ki presegajo podatke o BDP, in z njihovim vsesplošnim upoštevanjem. EESO zato poziva Evropski parlament, Svet EU in Evropsko komisijo k pripravi medinstitucionalne izjave, ki bi nudila trden okvir za varstvo in spodbujanje pravic prihodnjih generacij. Komisija bi morala v ta namen vzpostaviti funkcijo izvršnega podpredsednika za prihodnje generacije.

2. **Ozadje**

2.1 V sedanji trojni krizi planeta (podnebne spremembe, onesnaževanje in izguba biotske raznovrstnosti) je vse bolj nujno ponovno razmisliti o našem odnosu do narave ter zaščititi in po potrebi obnoviti naravne ekosisteme, od katerih so odvisni ljudje in večina njihovih gospodarskih dejavnosti, vključno s kmetijstvom, gozdarstvom in ribištvom. Ocenjuje se, da je več kot 50 % svetovnega BDP odvisnih od narave ([3]) in približno 40 % delovnih mest na svetu neposredno odvisnih od zdravih ekosistemov ([4]).

([1]) Udeležba na podlagi javnega posvetovanja izhaja iz teorij o posvetovalni demokraciji in prepričanja, da bi morale biti politične odločitve sprejete na podlagi odprte in javne razprave. Primeri udeležbe na podlagi javnega posvetovanja, SALTO.

([2]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – EU in Agenda 2030: krepitev izvajanja ciljev trajnostnega razvoja (UL C, C/2024/876, 6.2.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/876/oj).

([3]) Study for a methodological framework and assessment of potential financial risks associated with biodiversity loss and ecosystem degradation (Študija za metodološki okvir in oceno potencialnih finančnih tveganj, povezanih z izgubo biotske raznovrstnosti in degradacijo ekosistemov), Evropska komisija.

([4]) World Employment and Social Outlook 2018 (Svetovne zaposlitvene in socialne napovedi za leto 2018), MOD.

2.2 EESO zlasti poudarja pomen tropskih gozdov za svetovno biotsko raznovrstnost, a hkrati opozarja na enako pomembno biotsko raznovrstnost v vodnih sistemih in tleh ter na pomen biotske raznovrstnosti v kmetijskem sektorju, npr. raznovrstnosti gojenih poljščin, za odporno proizvodnjo hrane.

2.3 Svetovna zdravstvena organizacija meni, da sta onesnaženost in degradacija okolja glavni tveganji za zdravje ljudi. ([5]) Čisto, zdravo in trajnostno okolje je temeljna človekova pravica. ([6]) Vključitev pravice do zdravega okolja v zakonodajo EU ([7]) in razvoj pristopa „eno zdravje“ bi pomagala zagotoviti trajnostno prihodnost sedanje in prihodnjih generacij.

2.4 Pokazalo se je tudi, da so tveganju izgube biotske raznovrstnosti in degradacije okolja nesorazmerno izpostavljene nekatere skupnosti in skupine ljudi znotraj posameznih držav in čezmejno, kar kaže na potrebo po pravičnem prehodu. ([8])

2.5 Kunminško-montrealski svetovni okvir za biotsko raznovrstnost iz leta 2022, imenovan *Biodiversity Plan: For Life on Earth* (Načrt biotske raznovrstnosti: za življenje na Zemlji) ([9]), ki je bil sprejet na 15. konferenci pogodbenic (COP15) Konvencije ZN o biološki raznovrstnosti, je zgodovinski dosežek mobilizacije proti izgubi biotske raznovrstnosti. Temelji na izvajanju ciljev trajnostnega razvoja in določa pot do uresničitve globalne vizije sveta, ki živi v sozvočju z naravo, do leta 2050. Med ključnimi elementi načrta za biotsko raznovrstnost so štirje krovni cilji za leto 2050 in 23 ciljev za leto 2030.

2.6 Vendar je iz ocen napredka razvidno, da obljube na svetovni ravni niso izpolnjene. ([10]) Tudi EU ni dosegla napredka in zaostaja pri uresničevanju ciljev (npr. ciljev strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 ([11])). Glavni vzroki za nadaljnjo izgubo biotske raznovrstnosti so podnebne spremembe, izguba habitatov (zaradi rabe zemljišč za kmetijstvo in urbanizacije), onesnaževanje in prekomerno izkoriščanje naravnih virov.

2.7 Tržni mehanizmi sami po sebi ne zagotavljajo javnih dobrin niti trajnostnega svetovnega gospodarskega sistema. Za javne dobrine sta potrebna javno upravljanje in denar, javne oblasti pa morajo popravljati in usmerjati tržne mehanizme, da bodo vodili v socialno blaginjo.

2.8 Za okoljske politike (zakonodajo, ukrepe, financiranje) sta potrebna solidarnost in trdno mednarodno sodelovanje. Kljub napredku in uspehu konvencij ZN pri zastavljanju ciljev je izvajanje nezadostno zaradi pomanjkanja političnega soglasja glede ukrepov in delitve bremen na vseh institucionalnih ravneh. ([12]) To ogroža ekološko odpornost planeta, kar bo, če se ta proces ne bo obrnil, povzročilo izjemne socialno-ekonomske izzive ter nesorazmerno obremenilo mlade in prihodnje generacije, zlasti v državah svetovnega juga.

([5]) Estimating environmental health impacts (Ocena okoljskih vplivov na zdravje), Svetovna zdravstvena organizacija.

([6]) Resolucija *The human right to a clean, healthy and sustainable environment* (Človekova pravica do čistega, zdravega in trajnostnega okolja), Generalna skupščina ZN.

([7]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Pravica do zdravega okolja v Evropski uniji, zlasti z vidika vojne v Ukrajini (UL C 228, 29.6.2023, str. 10), informativno poročilo EESO *Varstvo okolja kot predpogoj za spoštovanje temeljnih pravic*.

([8]) NAT/933 – *Zakonodajni predlog za pravični prehod in orodja politike EU za bolj socialen evropski zeleni dogovor* (v pripravi) in Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Ukrepi za spodbujanje okvira politike EU za pravični prehod (UL C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj).

([9]) Biodiversity Plan: For Life on Earth (Načrt biotske raznovrstnosti: za življenje na Zemlji).

([10]) Spletno orodje za poročanje Konvencije ZN o biološki raznovrstnosti.

([11]) EU Biodiversity Strategy Dashboard (Preglednica izvajanja strategije EU za biotsko raznovrstnost).

([12]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o splošnem okoljskem akcijskem programu Unije do leta 2030 (UL C 123, 9.4.2021, str. 76), Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 – Vračanje narave v naša življenja (UL C 429, 11.12.2020, str. 259), Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Konstruktivnejša vloga civilne družbe pri izvajanju okoljske zakonodaje (UL C 47, 11.2.2020, str. 50), Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Izvajanje okoljske zakonodaje EU na področjih kakovosti zraka, vode in odpadkov (UL C 110, 22.3.2019, str. 33), Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Ukrepi EU za izboljšanje okoljske skladnosti in upravljanja (COM(2018) 10 final) (UL C 283, 10.8.2018, str. 83).

2.9 Politične napetosti in dezinformacije ([13]), povezane s podnebjem in biotsko raznovrstnostjo, stopnjevanje konfliktov, migracije in vse višji življenjski stroški ogrožajo doseganje ciljev evropskega zelenega dogovora, načrta biotske raznovrstnosti, Pariškega sporazuma in Agende ZN 2030. Čeprav so ti večplastni problemi razkrili krhkost našega gospodarskega sistema, predstavljajo tudi priložnost za preobrazbo v ekonomijo blaginje ter nov diskurz za ljudi in planet. ([14])

2.10 Z volitvami v Evropski parlament in prenovo Komisije je prišel čas za prednostno obravnavo biotske raznovrstnosti in izvajanje okoljskega pravnega reda v okviru vseh politik EU. Poleg tega mora EU prevzeti odgovornost za svetovno biotsko raznovrstnost in postopno odpraviti ukrepe, ki negativno vplivajo na ekosisteme in skupnosti v tretjih državah, še posebej v državah svetovnega juga.

2.11 Namen tega mnenja na lastno pobudo je:

— oblikovati nov diskurz za ljudi in planet, ki bo poudarjal medsebojno povezanost odpornih ekosistemov in blaginje;

— razviti celovito strategijo za biotsko raznovrstnost, ki bo obsegala okoljsko, gospodarsko in socialno razsežnost ter bo povezana s podnebno in okoljsko agendo ter agendo „eno zdravje“ in tudi s sektorji, ki so najbolj odvisni od biotske raznovrstnosti in nanjo najbolj vplivajo;

— opredeliti potrebe in pomisleke teh sektorjev (vključno s kmetijstvom, gozdarstvom, ribištvom in biogospodarstvom) ter predlagati rešitve, ki jim bodo pomagale uresničiti evropske in svetovne cilje na področju biotske raznovrstnosti;

— predlagati konkretna priporočila za agendo nove Komisije in za 16. konferenco pogodbenic konvencije UNCBD;

— povečati sinergije med konvencijami ZN o biološki raznolikosti, podnebju in dezertifikaciji (UNCBD, UNFCCC in UNCDD).

3. **Financiranje biotske raznovrstnosti**

3.1 Iz svetovnih ocen je razvidno, da je treba mobilizirati znatne finančne vire za prilagajanje podnebnim spremembam in njihovo blažitev ter ohranjanje, zaščito in obnovo biotske raznovrstnosti, še posebej v okviru UNFCCC in UNCBD. ([15]) EESO priznava, da javno financiranje ne zadostuje, in poudarja pomen mobilizacije naložb zasebnega sektorja, po možnosti tudi v okviru finančnih instrumentov, kot so ogljični dobropisi, pretvorba dolga v prid biotske raznovrstnosti in obveznice, povezane s cilji trajnostnega razvoja. Opozarja pa, da je treba dosledno zagotavljati celovitost teh instrumentov in zlasti skrbno obravnavati predloge glede trgov biotske raznovrstnosti. EU bi morala v okviru mednarodnih forumov, kot je mednarodna konferenca o financiranju razvoja spodbujati oblikovanje svetovne komisije za zagotavljanje preglednosti in celovitosti finančnih instrumentov za ohranjanje biotske raznovrstnosti.

3.2 Glede na vidno izgubo biotske raznovrstnosti zaradi podnebnih sprememb EESO poziva k postopni odpravi subvencij za fosilna goriva in tudi pozdravlja opredelitev okolju škodljivih subvencij ter poziva k njihovi nadaljnji opredelitvi in načrtovani opustitvi, da bodo naložbe v okviru zelenega in pravičnega prehoda prinesle neto koristi biotski raznovrstnosti in okolju.

3.3 EESO poziva Komisijo, naj države članice spodbuja k nadaljnjemu razvoju, uvedbi in upravljanju usklajenih, zelenih in vzdržnih davčnih sistemov, ki bodo pravično in neregresivno temeljili na načelu „onesnaževalec plača“. ([16]) To načelo bi moralo veljati tudi za občine ter druge lokalne in regionalne oblasti, tako pridobljena sredstva pa se lahko namenijo za preprečevanje onesnaževanja.

([13]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Zaščita demokracije pred dezinformacijami (*UL C, C/2024/4052, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4052/oj*).

([14]) Mnenje - Evropski ekonomsko-socialni odbor - Načrt za evropski zeleni in socialni dogovor na podlagi ekonomije blaginje (UL C, C/2024/6879, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6879/oj) in Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Trajnostno gospodarstvo, kakršno potrebujemo (UL C 106, 31.3.2020, str. 1).

([15]) Mnenje - Evropski ekonomsko-socialni odbor - Podnebno financiranje: nov časovni načrt za uresničevanje visokih podnebnih ciljev in ciljev trajnostnega razvoja (UL C, C/2024/6881, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/C/2024/6881/oj).

([16]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Konstruktivnejša vloga civilne družbe pri izvajanju okoljske zakonodaje (UL C 47, 11.2.2020, str. 50).

3.4 EESO je že v več mnenjih ([17]) poudaril, da varstvo biotske raznovrstnosti finančno ne sme pomeniti bremena za kmete, ribiče in lastnike gozdov, temveč mora zagotavljanje javnih dobrin in vrednosti zanje postati zanimiva priložnost za zaslužek, na primer z razvojem ekoloških spodbud. EESO je kritiziral tudi nezadostno financiranje ukrepov Natura 2000 in pozval k ustanovitvi evropskega sklada, namenjenega biotski raznovrstnosti. Ta priporočila morajo zdaj upoštevati Komisija in države članice.

3.5 EESO poudarja, da bi bilo treba javni denar, vključno z večletnim finančnim okvirom, prednostno nameniti skupnemu dobremu, zato poziva, da se uskladijo vsa področja politike (SKP, SRP, energetika, prevoz, sociala itd.), financiranje in subvencije, ki vplivajo na varstvo in obnovo biotske raznovrstnosti. V zvezi s tem EESO meni, da je treba s SKP po letu 2027 zagotoviti stabilen dolgoročni politični okvir, usmerjen v trajnostno proizvodnjo hrane in odprto strateško avtonomijo EU, hkrati pa zaščititi raznovrstnost poljščin in raznolike vrste kmetovanja v EU ter njene ekosisteme. ([18])

4. **Krepitev biotske raznovrstnosti in naravi prijaznih podnebnih ukrepov: priporočila**

4.1 Podnebne spremembe so eden od glavnih vzrokov za izgubo biotske raznovrstnosti. Zato večina politik na področju boja proti podnebnim spremembam pozitivno vpliva tudi na biotsko raznovrstnost. Vendar bi lahko nekatere tehnološke in digitalne rešitve za podnebne ukrepe (npr. umetna inteligenca, jedrska energija, zajemanje in sekvestracija ogljika itd.) škodovale biotski raznovrstnosti in okolju. EU bi zato morala upoštevati previdnostno načelo.

4.2 EESO za krepitev biotske raznovrstnosti in naravi prijaznih podnebnih ukrepov priporoča:

4.2.1 **sodelovanje** med znanstveniki na različnih področjih (v glavnem na področju biotske raznovrstnosti in podnebja), a tudi med oblikovalci politik in deležniki. EESO poziva k novim delavnicam, ki bi jih skupaj organizirala Medvladna platforma za znanstveno politiko o biotski raznovrstnosti in ekosistemskih storitvah (IPBES) ter Medvladni panel za podnebne spremembe (IPCC), da bi usmerila mednarodno skupnost pri spodbujanju tega potrebnega sodelovanja. ([19]) Poziva tudi k poskusnemu izvajanju rešitev na področju biotske raznovrstnosti z več deležniki v okviru evropskih podnebnih misij (npr. misije Prilagajanje podnebnim spremembam in misije za podnebno nevtralna in pametna mesta);

4.2.2 **vključevanje** biotske raznovrstnosti v podnebne ukrepe in obratno. EESO poziva Komisijo, naj tako interno kot na mednarodni ravni oblikuje celostne politike na področju podnebja in biotske raznovrstnosti. V ta namen so potrebne **ocene učinka** podnebnih rešitev in ukrepov za biotsko raznovrstnost;

4.2.3 **spremljanje** izvajanja direktiv o naravi, pravil o obnovi narave in nadaljnjega ukrepanja na podlagi obljub v zvezi s Konvencijo ZN o biološki raznovrstnosti;

4.2.4 **sonaravne in ekosistemske rešitve**, ki hkrati obravnavajo podnebne spremembe in izgubo biotske raznovrstnosti ([20]), kot so zaščita naravnih habitatov, obnova ekosistemov, gozdov in mokrišč, trajnostno gospodarjenje z zemljišči in trajnostne kmetijske prakse, ter ponujajo ekosistemske storitve ob hkratnem zmanjševanju emisij toplogrednih plinov in spoštovanju pravic in kulture vpletenih ljudi, kot so lokalne skupnosti in domorodna ljudstva;

4.2.5 vključitev **krožnega gospodarstva**, ki ponuja okvir za preobrazbene spremembe v smeri trajnostne rabe naravnih virov in ekonomije blaginje, ki bo delovala v okviru omejitev planeta. Okoljske in socialno-ekonomske koristi krožnih pristopov lahko postanejo dejavniki uspeha pri izvajanju politik na področju biotske raznovrstnosti in podnebja;

([17]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o obnovi narave (UL C 140, 21.4.2023, str. 46), Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 – Vračanje narave v naša življenja (COM(2020) 380 final) (UL C 429, 11.12.2020, str. 259).

([18]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora — Spodbujanje lastne in trajnostne proizvodnje hrane: strategije za skupno kmetijsko politiko po letu 2027 (UL C, C/2024/2099, 26.3.2024, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2099/oj).

([19]) Biodiversity and Climate Change workshop report (Poročilo delavnice o biotski raznovrstnosti in podnebnih spremembah), IPBES in IPCC.

([20]) IUCN Global Standard for Nature-based Solutions: first edition (Svetovni standard IUCN za sonaravne rešitve: prva izdaja), IUCN.

4.2.6 **ozaveščanje javnosti in izobraževanje** za vse, zlasti za oblikovalce politik, mlade in podjetja, o medsebojni povezanosti biotske raznovrstnosti, podnebnih sprememb, ekosistemske stabilnosti in blaginje ljudi;

4.2.7 **mehanizme spodbud** za podpiranje okolju prijaznih praks in odvračanje od dejavnosti, škodljivih za biotsko raznovrstnost in okolje, ki bi morali vključevati plačilne sheme za ekosistemske storitve (npr. za kmete, gozdarje in ribiče), prispevke narave za ljudi ([21]) in programe ekocertifikacije. Poleg tega bi bilo treba kot zadnjo možnost predvideti uvedbo sistema ekološke izravnave na podlagi jasnih meril. Tako bi lahko na primer gradbene projekte, ki škodujejo okolju, izravnali z ukrepi drugod. Razmisliti bi bilo treba tudi o vzpostavitvi skupnega trga za ekološko izravnavo;

4.2.8 **mednarodno socialno in zeleno diplomacijo** za financiranje in izmenjavo znanja, namenjeno državam svetovnega juga in domorodnim ljudstvom, ki bi morala dopolnjevati prizadevanja EU in povečati sinergije med konferencami pogodbenic konvencij UNCBD, UNFCCC in UNCDD.

4.3 EESO predlaga tudi, da se imenuje komisar za prihodnje generacije, ki bi bil pristojen za spodbujanje dolgoročnega, celovitega in sistemskega razmišljanja, s poudarkom na kazalnikih blaginje in biotske raznovrstnosti, ki presegajo podatke o BDP, in z njihovim vsesplošnim upoštevanjem.

5. Oblikovanje pozitivnega diskurza o biotski raznovrstnosti ob tesnem sodelovanju civilne družbe

5.1 Medgeneracijski vidik politike biotske raznovrstnosti in podnebne politike se mora odražati v odločnem in smiselnem vključevanju mladih v vse faze postopkov odločanja, od snovanja agende in oblikovanja zakonodajnih predlogov do izvajanja, spremljanja in nadaljnjega ukrepanja, ([22]) da se upošteva učinek politik na prihodnje generacije ([23]).

5.2 Sodelovanje civilne družbe pri upravljanju biotske raznovrstnosti je ključnega pomena za doseganje ciljev biotske raznovrstnosti ter vključevanje potreb in skrbi vseh sektorjev, vključno s kmetijstvom, gozdarstvom in ribištvom. EESO predlaga, da se to sodelovanje strukturira na lokalni, evropski, mednarodni in medsektorski ravni na naslednji način:

5.2.1 Na lokalni in nacionalni ravni

— Vključevanje biotske raznovrstnosti in ekologije v sisteme vseživljenjskega učenja in nacionalne izobraževalne sisteme je bistvenega pomena za oblikovanje pozitivnega odnosa do biotske raznovrstnosti. ([24]) Države članice bi morale zagotoviti dostop do narodnih parkov in naravnih območij ter ponuditi programe ozaveščanja o njih, da spodbudijo odgovorno ravnanje s temi danostmi in koristi tesnejših stikov ljudi z naravo. Podpreti je treba izobraževalne programe, kakršne organizirata Svetovna zveza za varstvo narave (IUCN) in zveza EUROPARC. ([25])

— Organizacija lokalnih delavnic o biotski raznovrstnosti s predstavniki organizacij civilne družbe, lokalnih skupnosti, mladih, domorodnih ljudstev, akademskih krogov, finančnega sektorja in drugih ustreznih sektorjev, kot so kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo.

— Spodbujanje participativnih postopkov odločanja, pri katerih so deležniki vključeni v razvoj, izvajanje in spremljanje lokalnih ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti.

— Podpiranje lokalnih pobud in projektov ohranjanja, kar lokalne skupnosti motivira k sprejemanju odgovornosti in prizadevanjem za ohranjanje biotske raznovrstnosti ter omogoča poskusno izvajanje novih poslovnih modelov za varstvo biotske raznovrstnosti (npr. ekoturizem, ekološko in regenerativno kmetijstvo itd.).

([21]) Nature's Contributions to People (NCP) (Prispevki narave za ljudi), IPBES.
([22]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Strukturirano sodelovanje mladih na področju podnebja in trajnosti v postopku odločanja EU (UL C 429, 11.12.2020, str. 44).
([23]) Ocena učinka z vidika mladih, Fit for Future Generations.
([24]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Opolnomočenje mladih, da bi z izobraževanjem dosegli trajnostni razvoj (UL C 100, 16.3.2023, str. 38).
([25]) Zveza EUROPARC.

5.2.2 Na ravni EU

— Krepitev zastopanosti organizacij civilne družbe in domorodnih ljudstev v procesih oblikovanja politike EU o biotski raznovrstnosti z njihovo dejansko udeležbo v mehanizmih posvetovanja, svetovalnih organih in dialogih z deležniki.

— Organizacija delavnic, ki so opisane v točki 5, in sistematično oblikovanje večdeležniških partnerstev za sodelovanje med civilno družbo, vladnimi agencijami, raziskovalnimi ustanovami in podjetji za učinkovito izvajanje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti.

5.2.3 Na mednarodni ravni

— Zavzemanje za boljše vključevanje predstavnikov civilne družbe v mednarodne forume za upravljanje biotske raznovrstnosti, kot so med drugim konference pogodbenic konvencij UNCBD, UNCMS ([26]), UNFCCC in UNCDD.

— Krepitev vloge nevladnih organizacij, mladinskih organizacij in organizacij domorodnih ljudstev ter drugih akterjev civilne družbe pri oblikovanju svetovnih politik in sporazumov o biotski raznovrstnosti, kakršen je Načrt biotske raznovrstnosti za življenje na Zemlji.

— Lajšanje izmenjave znanja in sodelovanja med organizacijami civilne družbe v različnih državah in regijah za spodbujanje primerov dobre prakse na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti ter organiziranje delavnic, opisanih v točki 5, v katere so vključene.

5.2.4 Na medsektorski ravni

— Spodbujanje dialoga in sodelovanja med organizacijami civilne družbe, znanstveniki in sektorji, kot so kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, za razvoj vzajemno koristnih rešitev.

— Podpiranje pobud za raziskave in inovacije, ki preučujejo trajnostno prakso in naravi prijazne rešitve, s čimer bi se podprla možnost preživetja s pravičnimi dohodki v teh sektorjih, hkrati pa bi se dosegli čim bolj pozitivni učinki za podnebje.

— Povečanje finančne podpore in krepitev zmogljivosti civilne družbe in mladinskih organizacij, ki delujejo na področju biotske raznovrstnosti, tudi organizacij, ki se osredotočajo na podporo trajnostnemu kmetijstvu, gozdarstvu in ribištvu, in organizacij, ki sodelujejo v pravdnih postopkih v javnem interesu na področju okolja, zlasti organizacij iz držav svetovnega juga.

— Krepitev socialnega dialoga in kolektivnih pogajanj na področju varstva biotske raznovrstnosti z jasno vključitvijo socialnih partnerjev.

5.3 EESO poleg tega podpira ustanovitev stalne svetovne skupščine državljanov, kar je predlagala fundacija ISWE in kar so podprli Združeni narodi, njena vzpostavitev pa bo septembra 2024 razglašena na vrhu o prihodnosti ([27]). Meni tudi, da bi takšna skupščina morala obravnavati vprašanja, navedena v tem mnenju. Opozarja pa, da ta rešitev ne zadostuje za zagotovitev ustrezne zastopanosti deležnikov pri odločanju.

5.4 EESO podpira ustrezno uveljavljanje okoljskih pravic iz Aarhuške konvencije v državah članicah in dejansko krepitev zmogljivosti civilne družbe, da bodo ljudje vedeli, kako lahko te pravice uporabijo. ([28]) Podpira tudi uporabo zakonitih poti za varstvo narave, kot so pravice narave in pravica do zdravega okolja, pri čemer je treba civilni družbi ponuditi smernice. ([29])

5.5 Krepitev sodelovanja civilne družbe je najboljši način za vključevanje potreb in pomislekov vseh sektorjev, da ustvarimo pozitivni diskurz o biotski raznovrstnosti, na vseh ravneh dosežemo svoje cilje in učinkovito obravnavamo zelo težavno vprašanje.

([26]) Konvencija ZN o varstvu selitvenih vrst prostoživečih živali.

([27]) Global and permanent citizens' assembly (Stalna svetovna skupščina državljanov), Fundacija ZN.

([28]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1367/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. septembra 2006 o uporabi določb Aarhuške konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah v institucijah in organih Skupnosti (COM(2020) 642 final – 2020/0289 (COD)) (UL C 123, 9.4.2021, str. 66).

([29]) Študija EESO *Za Listino EU o temeljnih pravicah narave*.

5.6 EESO s tega vidika in v skladu z nedavnim poročilom ([30]) poročevalca ZN o okoljevarstvenikih priznava tveganja za okoljevarstvenike in poziva države članice, naj spoštujejo njihove pravice, med drugim svobodo izražanja, mirnega zbiranja in združevanja, ter obravnavajo temeljne vzroke za izgubo biotske raznovrstnosti.

V Bruslju, 19. septembra 2024

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Oliver RÖPKE

([30]) *State repression of environmental protest and civil disobedience: a major threat to human rights and democracy* (Državna represija na okoljskih protestih in državljanska nepokorščina: velika grožnja za človekove pravice in demokracijo), Michel Forst, posebni poročevalec ZN za okoljevarstvenike v skladu z Aarhuško konvencijo.